

Věc C-294/24 [Zadžova]ⁱ**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

24. dubna 2024

Předkládající soud:

Rajonen sad Burgas (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

24. dubna 2024

Žalobkyně v původním řízení:

„Vodosnabdjavane i kanalizacia“ EAD

Žalovaný v původním řízení:

ED

Předmět původního řízení

Žalobní návrhy na určení závazků žalovaného vůči žalobkyni ve výši 693,56 BGN jako částky za dodávky, odvádění a úpravu vody, s připočtením zákonných úroků z této částky od data podání návrhů k soudu, tedy od 27. října 2023, do úplného splacení závazku, jakož i ve výši 81,30 BGN jako náhrady za prodlení za období od 25. září 2021 do 24. října 2023.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Řízení se řídí články 628 až 633 občanského soudního řádu (graždanski procesualen kodeks) ve spojení s článkem 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU).

ⁱ Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

Předběžná otázka

Musí být čl. 3 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách vykládán v tom smyslu, že takové ujednání, jako je čl. 3[1] odst. 2 všeobecných obchodních podmínek společnosti Vodosnabdjavane i kanalizacia Burgas (Vodovody a kanalizace Burgas, dále jen „vodárenský podnik města Burgas“), způsobuje významnou a neodůvodněnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních partnerů na základě všeobecných obchodních podmínek v neprospěch spotřebitele, a to vzhledem k tomu, že vymahatelnost pohledávky podle tohoto ustanovení všeobecných obchodních podmínek resp. začátek promlčecí lhůty pohledávky za služby poskytnuté vodárenským podnikem města Burgas spotřebitelům závisí pouze na chování vodárenského podniku při vystavení faktury, i když neplní svou povinnost vystavovat faktury jednou měsíčně?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva a judikatura

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, čl. 3 odst. 1

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES – článek 1, čl. 2 bod 1, články 3 a 4

Smlouva o Evropské unii – článek 19

Smlouva o fungování Evropské unie – článek 169

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva a judikatura

Zakon za zaštita na potrebitelite (zákon na ochranu spotřebitelů, dále jen „ZZP“) – článek 143; § 13 dopalnitelni razporedbi (doplňující ustanovení)

Graždanski procesualen kodeks (občanský soudní řád, dále jen „GPK“) – články 5 až 13 a 236

Zakon za normativnite aktove (zákon o normativních právních aktech, dále jen: „ZNA“) – článek 46

Zakon za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích, dále jen „ZZD“):

Článek 69. Není-li stanovena lhůta závazku, může věřitel požadovat jeho okamžité splnění.

Článek 84. Je-li stanoveno datum splnění závazku, dostává se dlužník do prodlení uplynutím tohoto data. [...]

Není-li stanoveno datum splnění závazku, dostává se dlužník do prodlení poté, co jej věřitel upomene.

Článek 111. Uplynutím lhůty tří let se promlčují:

[...]

b) (pozměněno – Daržaven vestnik [Úřední věstník] č. 12/1993) nároky na náhradu škody a smluvní pokuty z důvodu neplnění smlouvy;

c) nároky na nájemné, úroky a jiné pravidelné platby.

Článek 114. Promlčecí lhůta začíná plynout dnem, kdy se pohledávka stane vymahatelnou.

Je-li sjednáno, že pohledávka je vymahatelná až po upomínce, začíná promlčecí lhůta plynout dnem, kdy závazek vznikl.

Článek 119. Zánikem hlavní pohledávky zanikají rovněž vedlejší pohledávky z ní vyplývající, ačkoliv ještě nejsou promlčeny.

Všeobecné obchodní podmínky služeb dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod spotřebitelům vodárenským podnikem, městem Burgas:

Článek 7. Vodárenský podnik má nárok

1. na včasné platby spotřebitelů za poskytnuté služby dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod;

Článek 31. (1) Vodárenský podnik vystaví fakturu jednou měsíčně, není-li výslovně sjednáno jiné fakturační období.

(2) Spotřebitelé jsou povinni uhradit částky za využití služby dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod ve lhůtě 30 dnů od data vystavení faktury.

Článek 42. Nejsou-li využité služby uhrazeny včas, dluží spotřebitel vodárenskému podniku náhradu ve výši zákonných úroků stanovených v čl. 86 odst. 1 [ZZD] ode dne následujícího po dni, kdy se pohledávka stane vykonatelnou, do data připsání dlužné částky na účet vodárenského podniku.

Rozsudek č. 801 ze dne 11. dubna 2022 Městského soudu v Sofii (Sofijski gradski sad, Bulharsko) v občanskoprávní věci č. 6686/2021;

Rozsudek č. 806 ze dne 28. února 2019 Okresního soudu v Plovdivu (Rajonen sad Plovdiv, Bulharsko) v občanskoprávní věci č. 6360/2018;

Rozsudek č. 293 ze dne 16. dubna 2020 Krajského soudu ve Varně (Okražen sad Varna, Bulharsko) v odvolací obchodněprávní věci č. 125/2020;

Rozsudek č. 849 ze dne 15. srpna 2022 Krajského soudu v Burgasu (Okražen sad Burgas, Bulharsko) v odvolací obchodněprávní věci č. 857/2022

Stručný popis skutkového stavu a řízení

- 1 Řízení v občanskoprávní věci u Okresního soudu v Burgasu (Rajonen sad Burgas) bylo zahájeno žalobními návrhy, které podala společnost Vodospabdjavane i kanalizacia EAD (vodárenský podnik v právní formě ednolično akcionerno družestvo [akciová společnost mající jednoho vlastníka]) proti ED a jimiž se domáhá, aby soud ohledně právních vztahů mezi účastníky řízení konstatoval, že žalovaný žalobkyni podle čl. 415 odst. 1 bodu 2 GPK ve spojení s jeho článkem 422 a ve spojení s článkem 79 a čl. 86 odst. 1 ZZD dluží toto: částku ve výši 693,56 BGN za dodávky, odvádění a úpravu vody na spotřebním místě ve městě Burgas za fakturační období od 17. března 2020 do 12. května 2023 a fakturační období od 25. srpna 2021 do 25. května 2023, s připočtením zákonných úroků z této částky od data podání návrhu k soudu, tedy od 27. října 2023, do úplného splacení závazku, jakož i částku ve výši 81,30 BGN jako náhradu za prodlení za období od 25. září 2021 do 24. října 2023.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 2 Žalobkyně tvrdí, že žalovaný je podle všeobecných obchodních podmínek žalobkyně spotřebitelem služeb dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod pro předmětnou nemovitost. Žalovaný ve sporném období spotřeboval dodávanou, odváděnou a upravovanou vodu na předmětném spotřebním místě, za což byly vystaveny příslušné faktury, a žalovaný své závazky z těchto faktur neuhradil ve lhůtě 30 dnů od data vystavení příslušné faktury v souladu s čl. 3[1] odst. 2 všeobecných obchodních podmínek. Neplnění ze strany žalované založilo povinnost zaplatit náhradu za prodlení od data, kdy se příslušná faktura stala vykonatelnou. Žalobkyně se domohla platebního rozkazu na předmětné závazky, který byl dlužníkovi doručen podle čl. 47 odst. 5 GPK, a informace poskytnuté soudem odůvodňovaly právní zájem navrhovatelky na podání dotčené žaloby podle článku 422 GPK.
- 3 Žalobkyně navrhuje, aby soud předloženým žalobním návrhům vyhověl.
- 4 Dále navrhuje, aby jí soud přiznal náhradu nákladů řízení.
- 5 Žalovaný podal v zákonem stanovené lhůtě podle čl. 131 odst. 1 GPK žalobní odpověď, v níž tvrdí, že podané žalobní návrhy nejsou opodstatněné. Odmítá tvrzení žalobkyně, že je majitelem nemovitosti resp. spotřebitelem služeb dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod. Zpochybňuje spotřebu nemovitosti

resp. výši pohledávek, kterou tvrdí žalobkyně. Namítá, že uplynula tříletá promlčecí lhůta pro pohledávky. Popírá nárok na úroky.

- 6 Navrhuje, aby soud předložené žalobní návrhy zamítl.

Stručné odůvodnění žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 7 Dotčené řízení bylo zahájeno žalobou vodárenského podniku proti fyzické osobě, která je státním příslušníkem Bulharské republiky, tedy členského státu Evropské unie. Je nesporné, že žalovaný je jako fyzická osoba stranou smlouvy o dodávkách vody a podle všech definic v unijním i bulharském právu je „spotřebitelem“. Žalobkyně tvrdí, že žalovaný nabyl vlastnické právo k nemovitosti v Bulharské republice a v této souvislosti je na základě všeobecných obchodních podmínek schválených vodárenským podnikem povinen, zaplatit spotřebované množství vody, které ovšem po určité období neplatil. Z tohoto důvodu je požadována hodnota dodaného množství vody a náhrada za prodlení ve výši zákonných úroků (úroků z prodlení).
- 8 Soud předně objasňuje terminologii, která je charakteristická pro vnitrostátní právo Bulharské republiky. ZZD jasně odlišuje mezi vymahatelností pohledávky a vykonatelností závazku resp. prodlením dlužníka. Pod vymahatelností pohledávky (resp. závazku) se rozumí abstraktní možnost, že pohledávka bude vymáhána věřitelem. Je-li pro závazek stanovena lhůta, tedy strany si sjednaly lhůtu, po jejímž uplynutí musí být závazek splněn, nastává vymahatelnost uplynutím této lhůty a promlčecí lhůta začíná plynout od tohoto data; pokud pro závazek žádná lhůta neplatí, tedy strany nesjednaly lhůtu, po jejímž uplynutí je nezbytné jej splnit, pak vznikem závazku nastává vymahatelnost resp. začíná platit promlčecí lhůta, jak vyplývá z čl. 114 odst. 2 ZZD. Vykonatelnost je datum, kdy se dlužník dostává do prodlení a věřitel může svou pohledávku vymáhat. Je-li stanovena lhůta závazku, nastává vykonatelnost uplynutím této lhůty a dlužník se dostává do prodlení (u závazků, pro které platí lhůta, se okamžik vymahatelnosti a vykonatelnosti resp. prodlení shodují – nastávají uplynutím lhůty sjednané mezi stranami). Není-li stanovena lhůta závazku, může vykonatelnost resp. prodlení dlužníka nastat až po výslovné upomínce dlužníka věřitelem podle čl. 84 odst. 2 ZZD (tedy u závazků, pro které není stanovena lhůta, nastává vymahatelnost vznikem závazku a prodlení nastává doručením upomínky dlužníkovi). Význam vykonatelnosti a prodlení je dán tím, že dlužník je ode dne následujícího po dni, kdy nastalo prodlení, až do úplného splacení závazku povinen platit úroky z prodlení.
- 9 V souvislosti s nadcházejícím rozhodováním soudu vznikají určité obtíže, které podle názoru senátu rozhodujícího ve věci ohrožují účinnost prostředků nápravy v oblasti podléhající unijnímu právu, totiž v oblasti ochrany spotřebitelů. Článek 31 odst. 1 všeobecných obchodních podmínek služeb dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod spotřebitelům vodárenským podnikem, městem Burgas, stanoví, že vodárenský podnik vystavuje faktury jednou měsíčně, pokud není

výslovně sjednáno jiné fakturační období. V čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek se ovšem stanoví, že spotřebitelé jsou povinni uhradit částky za využití služby dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod ve lhůtě 30 dnů od data vystavení faktury. Vymahatelnost a vykonatelnost pohledávek vodárenských podniků je v jejich všeobecných obchodních podmínkách ve všech městech Bulharské republiky – Sofii, Plovdivu, Varně, Burgasu atd. – upravena jednotně. Vnitrostátní soudy proto v případě, že spotřebitel uplatní námitku promlčení pohledávek vodárenských podniků a za poskytnuté služby, postupují stejně, přičemž vychází z následujícího: Vychází z článku 114 ZZD, podle kterého promlčecí lhůta začíná plynout dnem, kdy je pohledávka vymahatelná, jakož i ze skutečnosti, že, pokud byla mezi stranami sjednána lhůta splatnosti, nastává vymahatelnost jejím uplynutím; v projednávané věci byla lhůta sjednána, protože podle čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek vodárenských podniků jsou pohledávky za využití služby splatné ve lhůtě 30 dnů od data vystavení faktury. Podle toho, zda vodárenský podnik vystavil fakturu a zda uplynula lhůta 30 dnů od tohoto data, tedy soudy posuzují, zda je pohledávka poskytovatele zcela nebo částečně promlčena. Stranám v zásadě nic nebrání, aby sjednaly lhůtu pro úhradu závazků vyplývajících ze smlouvy, kterou uzavřely, i ve všeobecných obchodních podmínkách. Byla-li taková lhůta sjednána, pak jejím uplynutím nastává vymahatelnost resp. začíná plynout promlčecí lhůta. Problém, který v tomto případě vytváří nerovnováhu vůči spotřebiteli, spočívá v tom, že ve všeobecných obchodních podmínkách vodárenských podniků je sjednáno, že tato lhůta začíná plynout datem vystavení faktury. Vymahatelnost pohledávky poskytovatele resp. začátek promlčecí lhůty této pohledávky tedy nastává datem vystavením faktury, od kterého začíná běžet 30denní lhůta, po jejímž uplynutí začíná plynout promlčecí lhůta. Začátek promlčecí lhůty tak fakticky závisí na chování podnikatele, což zatěžuje spotřebitele, protože je možné a nezdědka k tomu dochází, že podnikatel nevystavuje faktury měsíčně poté, co vznikne příslušný měsíční závazek, jak stanoví čl. 31 odst. 1 písm. a) všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku města Burgas, nýbrž fakturu vystaví podstatně později a ve skutečnosti tak odsune promlčení svých pohledávek. Senát rozhodující ve věci má za to, že z toho vyplývají pochybnosti ohledně možné zneužívající povahy ujednání v čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku města Burgas, protože toto ujednání umožňuje poskytovateli stanovit vymahatelnost svých pohledávek a tedy začátek promlčecích lhůt těchto pohledávek jednostranně v neprospěch spotřebitelů. Z toho vyplývá nezbytnost výkladu Soudním dvorem Evropské unie týkající se toho, zda čl. 31 odst. 2 všeobecných podmínek vodárenského podniku města Burgas případně je zneužívající povahy a zda porušuje čl. 3 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice“), jakož i bod 1 písm. b) přílohy k článku 3 směrnice, protože vodárenský podnik pravidelně porušuje svou povinnost stanovenou v čl. 31 odst. 1 všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku města Burgas vystavovat faktury měsíčně, a porušuje tak i odpovídající právo spotřebitelů obdržet každý měsíc samostatnou fakturu za spotřebu. Jak vyplývá ze samotného nároku uplatněného vodárenským podnikem města Burgas,

tak i z předložených faktur, týkají se faktury vystavené v období od 25. srpna 2021 do 25. května 2023 v projednávané věci závazků, které vznikly na začátku roku 2020, faktury tedy byly vystaveny dlouho po vzniku závazků (závazek vzniká měsíčně na základě spotřeby vody).

- 10 Druhý problém, který vyplývá z čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku města Burgas, souvisí s tím, že poskytovatel odsouváním promlčení svých hlavních pohledávek odsouvá promlčení rovněž z toho vyplývajících pohledávek za úroky z prodlení, protože podle článku 119 ZZD má zánik hlavní pohledávky za následek zánik z ní vyplývajících vedlejších pohledávek, i když tyto dosud promlčeny nejsou. Dřívější zánik hlavních pohledávek by proto vedl rovněž k zániku pohledávky z úroků z prodlení. Přitom bulharské soudy v současnosti přiznávají i úroky z prodlení z hlavních pohledávek, které by byly promlčeny, pokud by se ukázalo, že čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku v Burgasu je zneužívající povahy.
- 11 Třetí problém, který vyplývá z čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku města Burgas, souvisí s následujícím: Vodárenský podnik a soudy používají toto ujednání bez ohledu na jeho možnou zneužívající povahu a vychází z toho, že je stanovena lhůta závazků uhradit služby dodávek pitné vody a odvádění odpadních vod, které vznikly k tíži spotřebitele, a uplynutím sjednané lhůty se tedy spotřebitel automaticky dostává do prodlení, věřitel požaduje úroky z prodlení z dlužné částky od vzniku prodlení do úplného zaplacení dluhu a soud tyto úroky z prodlení přiznává. To významně zvyšuje finanční zátěž, protože zohledníme-li zneužívající povahu ujednání v čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku města Burgas (který stanoví lhůtu plnění od data vystavení faktury poskytovatelem) a budeme-li jej považovat od data uzavření smlouvy za neplatné, pak by pro hlavní pohledávku podle čl. 84 odst. 2 ZZD nebyla lhůta stanovena a dlužníka by bylo nezbytné upomenout. Vzhledem k tomu, že dlužník nikdy upomínku neobdržel, žalobní návrhy vodárenského podniku na zaplacení úroků z prodlení by byly neopodstatněné, protože spotřebitel neobdržel upomínku a tedy se nedostal do prodlení. V současnosti ve věcech nejsou předkládány důkazy o tom, že vodárenský podnik zaslal spotřebitelům upomínky, nicméně soudy navrhané úroky z prodlení přiznávají, protože vychází z toho, že podle čl. 31 odst. 2 všeobecných obchodních podmínek vodárenského podniku města Burgas je stanovena lhůta závazku, a mají za to, že spotřebitel se uplynutím této lhůty dostal do prodlení.
- 12 Z výše uvedených důvodů má Okresní soud v Burgasu (Rajonen sad Burgas) za to, že pro správné rozhodnutí sporu a řádné provedení dalších procesních úkonů ve věci je nezbytný výklad relevantních ustanovení unijního práva.